

YUSUF HİKMET BAYUR, *Atatürk Hayatı ve Eseri (Doğumundan Samsun'a Çıkışına Kadar)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Tıpkı Basım, Ankara 1997, 382 sayfa.

"Atatürk Hayatı ve Eseri (Doğumundan Samsun'a Çıkışına Kadar)" adlı kitap Yusuf Hikmet Bayur'un 1958 yılında "Türk İnkılabı Tarihi" adlı eserini hazırlamaya başladığı sırada o dönem için Atatürk üzerine ayrıntılı bir eserin yazılmadığı yönünde yapılan eleştiriler nedeniyle hazırladığı bir eserdir. Yazıldığı dönem itibarıyla Yusuf Hikmet Bayur tarafından altı-yedi cilt olarak düşünülmüştür. İlk cilt Atatürk'ün doğumundan Samsun'a ayak basışına kadar olan süreyi içine almaktadır. İkinci ciltte bu tarihten ilk TBMM'nin açılışına kadar olan dönemi (19 Mayıs 1919-23 Nisan 1920), üçüncü ve dördüncü ciltte Meclis'in açılışından Lozan Andlaşması'na kadar olanlar, diğer ciltlerde de Atatürk'ün ölümüne kadar olanların anlatılması planlanmıştır.

Atatürk'ün doğumundan Samsun'a çıkışına kadar olan süreyi kapsayan birinci cilt 1963 yılında tamamlanmıştır. Kitapta, varolan belgelerden yararlanılmış ve kitabın hazırlanması sırasında Atatürk'ün en yakın arkadaşları ile temasa geçilmiştir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi tarafından 1990 ve 1997 yıllarında iki kez basılan bu ciltte Atatürk'ün düşünceleri, siyasal hayatı ve bu konuda yaptıkları üzerinde durulmuştur. Askerlik hayatı ise daha az ele alınmıştır. Özel yaşamı ise diğer konuları etkilediği ölçüde anlatılmıştır.

Yusuf Hikmet Bayur kitabının önsözünde kitap ile ilgili şunları söylemektedir: "Bu eser bir Atatürkçünün eseridir, ancak objektif olmaya elden geldiğince çalışılmıştır. Bazen uzun tartışmalardan sonra da olsa Atatürk'le anlaşamadığım nokta pek kalmamış gibidir. Onun bu gibi tartışmalara yol açması ve bunları araması büyüklük ve dehşetinin ayrıca bir belirtisidir. Böylelikle bir düşünce ve işin bütün yönleri aydınlandığı gibi onları uygulayacak ve görececek olanlar da inanç içinde çalışabileceklerdir. Bu yüzden ben de Atatürk'ün yaptıklarını anlatırken gerekçeleri üzerinde az çok bilgim varsa onları daha iyi ve yetkili olarak anlatabilecek bir durumda bulunduğumdandır.

Bu cildin sonunda Atatürk'ün bazı özelliklerini tâ baştan belirtmek için kısa bilgiler verdim. Eser ilerledikçe bu yönler daha ayrıntılı olarak aydınlanacaktır."

Yusuf Hikmet Bayur'un belirttiği gibi eser, Atatürk biyografisinin yazılmasında atılmış adımlar arasında yeni bir adım olmaktan başka bir iddiası olmayan bir kitaptır.

Atatürk Hayatı ve Eseri adlı kitap 382 sayfadır ve altı bölümden oluşmaktadır. Kitabın birinci bölümü Atatürk'ün doğumundan Birinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemi (1880-1914) içermektedir. Bu bölüm içinde Atatürk'ün çocukluğu ve gençliği sırasında Osmanlı devletinde ve İslâm dünyasındaki durum, Atatürk'ün annesi, babası, doğumu ve çocukluğu, okul yıllarındaki (Harp Okulu ve Harp Akademisi) hayatı, 1908 yılına kadar kurmay subaylığı ve Meşrutiyet'in ilânından I.Dünya Savaşı başlangıcına kadar olan dönem anlatılmaktadır.

İkinci bölüm, I.Dünya Savaşı'nda Atatürk'ü anlatmaktadır. Bu bölümde de Osmanlı devleti savaşa katılmadan önce ve savaşa katıldıktan sonra, Çanakkale savaşları sırasında Atatürk anlatılmakta; Atatürk Gelibolu yarımadasından ayrıldıktan sonra ve Mondros Mütarekesi'nden sonra Atatürk'ün İstanbul'a gelişine yer verilmektedir.

Üçüncü bölüm, Mondros Mütarekesi'nden sonra kurulan veya yeniden canlanan parti ve kurumları ele almaktadır. İstanbul'da kurulan parti ve kurumlar, taşradaki teşekküller ve 1918-1919 yıllarında varolan teşekküller ve Atatürk anlatılmaktadır.

Dördüncü bölümde ise, Atatürk'ün İstanbul'da bulunduğu sırada gelişen siyasi iç olaylar yer almaktadır. 13 Kasım 1919-16 Mayıs 1919 tarihlerini içeren bu bölümde İstanbul'da ve yurtta durum ve bu genel çerçevede Atatürk'ün bulunduğu durum ve çalışmaları anlatılmaktadır.

Beşinci bölümde Atatürk İstanbul'da bulunduğu sırada gelişen Türkiye ile ilgili dış durum ve olaylara yer verilmiştir.

Altıncı ve son bölümde ise, Atatürk'ün bazı özellikleri anlatılmaktadır. Atatürk'ün dehâsı, davranışları ve çalışma biçimleri, Atatürk ve din, Atatürk ve kadın konularına yer verilmiştir.

Atatürk Hayatı ve Eseri adlı kitabı oluşturan bu altı bölümden sonra kitabın sonunda Atatürk'ün nişanları, kaynaklar, dizin ve düzeltmeler kısımları bulunmaktadır.

Yusuf Hikmet Bayur'un Atatürk Hayatı ve Eseri adlı kitabı Atatürk biyografisi üzerinde ayrıntılı bir eser yazılmadığı bir dönemde bu konudaki açığı kapatmak amacıyla yazılmış bu kitap hem yazıldığı dönem ve hem de günümüz için önemli bir kaynak eserdir.

NEŞE ÇETİNOĞLU
Atatürk Araştırma Merkezi Uzmanı